

Valkuilen bij de interpretatie van opleidingsgegevens in EAK

De Belgische Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) en de Europese Labour Force Survey (LFS) verzamelen op een continue basis informatie over de beroepsbevolking. Deze enquêtes peilen onder meer naar onderwijs, opleiding en levenslang leren. De bevraging van levenslang leren is in 2004 gewijzigd ten opzichte van de voorgaande jaren. Deze wijzigingen hebben een impact op de vergelijkbaarheid van de cijfers. Hoog tijd dus om deze veranderingen en hun gevolgen even op een rijtje te zetten en meteen ook enkele methodologische kwesties uit te klaren die stevast de kop opsteken bij het werken met enquêtegegevens omtrent levenslang leren. Ook bij het bepalen van de ongekwalificeerde uitstroom halen we een addertje vanonder het gras.

Evolutie van de opleidingsparticipatie

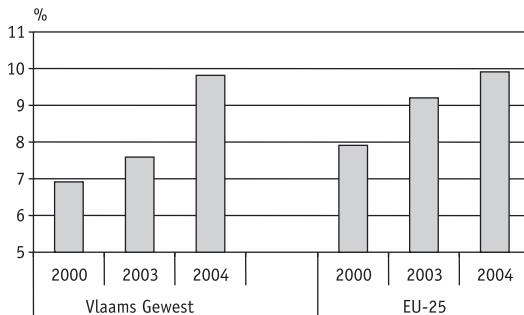
De veranderingen in de bevraging naar levenslang leren in EAK en LFS maken dat er in 2004 een breuk plaatsvindt op het vlak van de vergelijkbaarheid met de voorgaande jaren. Figuur 1 toont de opleidingsparticipatie van de volwassen bevolking in het Vlaams Gewest en in EU-25 op drie verschillende momenten. Van 2000 tot 2003 is er een duidelijke stijging van de opleidingsdeelname te zien, zowel in het Vlaams Gewest (van 6,9% naar 7,6%) als in EU-25 (van 7,9% naar 9,2%). De opleidingsdeelname zoals gemeten in 2004 ligt echter nog een stuk hoger, namelijk 9,8% in het Vlaams Gewest en 9,9% in de Europese Unie. Na de tendens van stijgende opleidingsparticipatie in de periode 2000-2003 kunnen we een verdere toename van de opleidingsdeelname verwachten in 2004. Het verschil tussen de cijfers voor 2003 en 2004 mag evenwel niet volledig toegeschreven worden aan een reële stijging van de opleidingsparticipatie. Er speelt daarnaast ook een bevragingseffect.

In de LFS- en EAK-vragenlijsten werden de vragen omtrent onderwijs en opleiding grondig hervormd voor de bevraging van 2004. In 2003 en de voorgaande jaren werd het volgen van onderwijs of een opleiding op de volgende manier bevraged:

“Heeft M_ tijdens de referentiemaand (referentieweek en de 3 voorafgaande weken) onderwijs of een

Figuur 1.

Aandeel van de bevolking (25-64 jaar) dat deelneemt aan opleiding (Vlaams Gewest, EU-25; 2000, 2003, 2004; referentieperiode van vier weken)

Bron: Eurostat LFS, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

“Heeft M_ tijdens de referentiemaand (referentieweek en de 3 voorafgaande weken) onderwijs of een

opleiding gevolgd, met of zonder band met het beroep?

- Ja
- Neen”

Vanaf 2004 peilen twee verschillende vragen naar de opleidingsparticipatie van de bevolking:

“Was M_ tijdens de referentiemaand (referentieweek en de 3 voorafgaande weken) student of leerling in het REGULIER ONDERWIJS (inclusief leercontract)?

- Ja
- Neen”

“Heeft M_ tijdens de referentiemaand (referentieweek en de 3 voorafgaande weken) deelgenomen aan cursussen, seminaries, conferenties, enz. **BUITEN HET REGULIER ONDERWIJSSYSTEEM?**

- Ja
- Neen”

De opleidingsparticipatie wordt in 2004 dus veel explicieter bevraagd door een onderscheid te maken tussen deelname aan opleiding in het regulier onderwijs en buiten het regulier onderwijs.

De vraag naar opleidingsdeelname in het regulier onderwijs peilt naar het formele leren in reguliere onderwijs- en opleidingsinstellingen. De diploma's en getuigschriften die deze instellingen uitreiken zijn officieel erkend. Het regulier onderwijs omvat het secundair onderwijs, alternerend leren, leercontract en ondernemersopleiding bij het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen (VIZO), kunstonderwijs, postsecundair, hoger en universitair onderwijs en onderwijs voor sociale promotie.

Leren buiten het regulier onderwijssysteem (niet-formeel leren) vindt plaats buiten de grote onderwijs- en opleidingsstructuren. Het succesvol beëindigen van een dergelijk leertraject leidt niet noodzakelijk tot het verkrijgen van een officieel diploma of getuigschrift. Leren buiten het regulier onderwijssysteem kan plaatsvinden in opleidingscentra, op de werkplaats, binnen maatschappelijke organisaties of groeperingen, als een aanvulling op opleiding binnen formele systemen (kunst-, muziek-, kook- of sportklassen, privé-cursussen ter voorbereiding van een examen), via afstandsonderwijs, autorijschool, seminaries en conferenties.

Door het niet-regulier onderwijs uitdrukkelijk te bevragen en hiervan ook voorbeelden te geven (cursussen, seminaries, conferenties), zullen allicht meer mensen zeggen dat ze deelgenomen hebben aan deze vorm van onderwijs dan in de voorgaande jaren. Daarom is de sterke toename van de opleidingsparticipatie tussen 2003 en 2004 naast een werkelijke stijging ook ten dele het gevolg van de veranderingen in de vraagstelling.

Het bepalen van de opleidingsdeelname: tweede kwartaal of jaargemiddelde?

LFS en EAK zijn continue enquêtes die het hele jaar door worden afgenomen waarbij telkens geïnformeerd wordt naar de situatie tijdens de vier weken voorafgaand aan de bevraging (bij de vragen over onderwijs en opleiding). Op basis van deze continue bevraging kunnen kwartaalgemiddelden en jaargemiddelden worden berekend.

Er zijn twee courante manieren voor het bepalen van de opleidingsdeelname: op basis van het gemiddelde voor het tweede kwartaal of op basis van het jaargemiddelde. De twee methodes geven echter een verschillend deelnamepercentage aan opleiding als resultaat.

Tabel 1.

Aandeel van de bevolking (25-64 jaar) dat deelneemt aan opleiding (Vlaams Gewest; 2003, 2004; referentieperiode van vier weken)

(%)	2003	2004 ¹	2004	2004
	Totaal	Totaal	Regulier onderwijs	Niet-regulier onderwijs
1ste kwartaal	8,2	11,1	1,8	9,6
2de kwartaal	9,1	10,8	1,7	9,2
3de kwartaal	4,0	5,2	0,8	4,5
4de kwartaal	9,0	12,2	1,7	10,7
Jaargemiddelde	7,6	9,8	1,5	8,5

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Tabel 1 toont, naast het jaargemiddelde, de gemiddelde opleidingsparticipatie in de vier kwartalen

van 2003 en 2004. Tijdens het derde kwartaal ligt de gemiddelde deelname aan opleiding veel lager dan in de andere kwartalen, en dit is zowel in 2003 als in 2004 in dezelfde mate het geval. Zowel in het regulier als in het niet-regulier onderwijs ligt de opleidingsdeelname in het derde kwartaal van 2004 lager dan in de andere kwartalen. Het is dus niet enkel de zomervakantie in het regulier onderwijs die verantwoordelijk is voor de lagere opleidingsparticipatie in het derde kwartaal. Ook buiten het reguliere onderwijssysteem ligt de opleidingsintensiteit tijdens de zomermaanden merkelijk lager.

De lagere opleidingsintensiteit tijdens het derde kwartaal heeft tot gevolg dat het gebruik van het tweede kwartaalgemiddelde de opleidingsdeelname in een bepaald jaar licht overschat. Het jaargemiddelde geeft een juister beeld omdat het de lagere vormingsparticipatie in het derde kwartaal mee in rekening brengt. Om het jaargemiddelde te berekenen, wordt bovendien gebruik gemaakt van de vier kwartaalsteekproeven. Eventuele extremen in de afzonderlijke kwartaalsteekproeven worden uitgevlakt in het jaargemiddelde, zodat dit ook steekproeftechnisch de meest aangewezen manier is om de opleidingsparticipatie te berekenen. Eurostat maakt evenwel vooralsnog gebruik van tweede kwartaalcijfers voor het berekenen van de structurele indicatoren (waaronder levenslang leren) die gebruikt worden om de vooruitgang in de richting van de Lissabondoelstellingen te meten. Hierdoor is de vergelijkbaarheid van de Vlaamse en de Europese cijfers inzake levenslang leren niet optimaal.

Ongekwalficeerde uitstroom

De ongekwalficeerde uitstroom meet het aandeel van de jongeren tussen 18 en 24 jaar dat laaggeschoold is en geen verdere opleiding volgt. De ongekwalficeerde uitstroom volgens de Europese definitie wordt berekend op basis van het opleidingsniveau en het al dan niet deelnemen aan verdere opleiding in het regulier of in het niet-regulier onderwijs. Voor het bepalen van de ongekwalficeerde uitstroom is het van belang om leerlingen of studenten in de zomervakantie goed te kunnen plaatsen, want zij zijn niet vroegtijdig uitgestroomd uit het onderwijs. Tabel 2 geeft de ongekwalficeerde uitstroom in de vier kwartalen van 2004 en het

jaargemiddelde. Het percentage ongekwalficeerde uitstroom voor het derde kwartaal is een overschatting omdat ook heel wat studenten in zomervakantie zeggen dat ze geen opleiding of vorming gevolgd hebben tijdens de voorafgaande vier weken. Hierdoor worden zij onterecht bij de ongekwalficeerde uitstroom gerekend, terwijl deze jongeren bij het begin van het volgende schooljaar wellicht opnieuw onderwijs zullen volgen. Als gevolg van dit derde kwartaalcijfer is ook de ongekwalficeerde uitstroom op jaarbasis enigszins overschat.

Tabel 2.

Ongekwalficeerde uitstroom: laaggeschoolde jongeren die niet deelnemen aan verdere opleiding (Vlaams Gewest; 2004; referentieperiode van vier weken)

(%)	Vrouw	Man
1ste kwartaal	8,7	9,8
2de kwartaal	7,6	12,7
3de kwartaal	10,2	16,7
4de kwartaal	8,4	13,6
Jaargemiddelde	8,7	13,3

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Vanaf 2005 bestaat de mogelijkheid om de studenten in schoolvakantie correct te plaatsen bij het berekenen van de ongekwalficeerde uitstroom volgens de Europese definitie. In de EAK-vragenlijst van 2005 wordt expliciet gevraagd of de respondent student of leerling in schoolvakantie is:

“Was M_ tijdens de referentiemaand (referentieweek en de 3 voorafgaande weken) student of leerling in het REGULIER ONDERWIJS (inclusief leercontract en sociale promotie)?

- Ja
- M_ is student/leerling in schoolvakantie
- Neen”

Er bestaat echter nog een andere mogelijkheid om de ongekwalficeerde uitstroom te berekenen op basis van de EAK-vragenlijst. Vraag 83 geeft in de EAK-vragenlijst van 2004 het sociaal-economisch statuut van de respondent weer, waarbij men kan aanduiden student te zijn. Door het opleidingsniveau en het al dan niet deelnemen aan verdere opleiding in het regulier of het niet-regulier onderwijs te combineren met het al dan niet student zijn,

kunnen we de ongekwalificeerde uitstroom berekenen zonder de studenten in zomervakantie bij de vroegtijdige schoolverlaters te rekenen.

Tabel 3.

Ongekwalificeerde uitstroom: laaggeschoolde jongeren die geen student zijn en niet deelnemen aan verdere opleiding (Vlaams Gewest; 2004; referentieperiode van vier weken)

(%)	Vrouw	Man
1ste kwartaal	8,7	9,8
2de kwartaal	7,4	12,7
3de kwartaal	7,8	13,6
4de kwartaal	8,4	13,6
Jaargemiddelde	8,1	12,5

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Bij deze manier van berekenen zien we in tabel 3 een meer uniform beeld van de ongekwalificeerde uitstroom in de vier kwartalen dan in de vorige ta-

bel. De ongekwalificeerde uitstroom is in het derde kwartaal niet meer hoger dan in de andere kwartalen. Ook het jaargemiddelde ligt in tabel 3 lager dan in tabel 2 en geeft bijgevolg een juister beeld van de reële vroegtijdige uitstroom uit het onderwijs. De percentages ongekwalificeerde uitstroom in de andere kwartalen stemmen in tabel 2 en 3 grotendeels overeen, wat bevestigt dat inderdaad de studenten in zomervakantie het verschil uitmaken bij deze twee manieren om de ongekwalificeerde uitstroom te berekenen.

*Annick Van Woensel
Steunpunt WAV*

Noot

1. De som van de opleidingspercentages in het regulier en in het niet-regulier onderwijs is groter dan het totaalpercentage voor 2004 omdat een klein deel van de bevolking in opleiding zowel in het regulier als in het niet-regulier onderwijs opleiding volgt.